

EN SÄKER ARBETSPLATS

Din och min arbetsmiljö

INNEHÅLL

Förord	3
Om säkerhet.....	4-5
Attityder och beteenden	7
Roller och ansvar	9
Systematiskt arbetsmiljöarbete	11-13
Introduktion av nya medarbetare.....	15
Samverkan.....	17
Kom igång!.....	19

FÖRORD

Vi – 14 arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom byggsektorn – arbetar aktivt tillsammans för sunda och säkra arbetsplatser i Sverige. Vi arbetar mot en nollvision, dvs det ska inte inträffa några olyckor eller skador på våra byggarbetsplatser.

Med denna skrift vill vi öka ditt engagemang i och dina kunskaper om arbetsmiljöfrågorna genom att redogöra för några av de viktigaste delarna i ett bra arbetsmiljöarbete. Här får du också veta var du kan få mer hjälp och stöd i arbetsmiljöarbetet via länkar till matnyttiga hemsidor (sid 19).

Elektriska Installatörsorganisationen EIO
Glasbranschföreningen
Ledarna
Maskinentreprenörerna
Målareförbundet
Målaremästarna
Plåtslageriernas Riksförbund

SEKO
Svenska Byggnadsarbetareförbundet
Svenska Elektrikerförbundet
Sveriges Byggindustrier
Sveriges Ingenjörer
Unionen
VVS Företagen

OM SÄKERHET

PER-OLA NILSSON

elektriker och skyddsombud:

– Arbetsmiljö är viktigt. Men tyvärr kretsar skyddsombudens roll oftast kring att släcka bränder. Om vi tillsammans hjälps åt att förebygga eventuella risker, då har vi tjänat massor. Både tid, pengar och ett hälsosammare yrkesliv. Foto: Leif Göbel

ROBERT RÖDER

vd Strukton Rail AB:

– Arbeten på järnväg är alltid förenade med risker, därför måste alltid säkerheten gå först. För att det ska fungera krävs en riskmedveten och ansvarstagande företagsledning, och en kultur och en värdegrund som stödjer säkert agerande.

JESSICA PAULIN

geovetare och marksaneringssamordnare:

– Vi tjänstemän i branschen behöver sätta fokus på de psykosociala arbetsmiljöfrågorna. Det är bra för både verksamheten och medarbetarna. Därför är frågor om arbetstider, arbetsbelastning, stress och chefers förutsättningar särskilt viktiga för oss.

ANN-CHRISTIN BERGMAN

chef hälsa/miljö/säkerhet Llentab AB:

- Att skapa en säker byggarbetsplats för medarbetare, kunder och samarbetspartners förutsätter en öppen kommunikation, god kompetens och ett arbetsklimat där man är rädd om varandra samt ges förutsättningar att tänka efter – före!

RIKARD ANDERSSON

betongarbetare och skyddsombud:

- Vi måste arbeta med säkert ledarskap, där bl.a. chefer, skyddsombud och projekteringsledare spelar en viktig roll för att skapa engagemang och delaktighet för att förändra beteenden och attityder kring säkerhet.

JUAN VALLEJO

vd Imtech Nordic:

- Ingen får äventyra sin hälsa! Hållbarhetsfrågor för oss är att vi ska vara lönsamma, attraktiva och säkra både nu och långt in i framtiden. I grund och botten handlar det om bra ledarskap och eget engagemang och ansvar hos våra anställda.

ATTITYDER OCH BETEENDEN

Det är arbetsgivaren som genom sitt ledarskap lägger grunden till en bra säkerhetskultur genom att bestämma och visa vilka attityder och beteenden som ska gälla på arbetsplatsen. För att lyckas med detta är det viktigt att arbetsgivaren

- skapar förståelse för den säkerhetskultur som ska gälla genom att låta alla medarbetare vara delaktiga i arbetsmiljö- och säkerhetsarbetet och få möjlighet att kunna påverka sin egen arbetssituation,
- skapar positivt engagemang kring arbetsmiljöfrågorna genom att lyfta fram goda exempel i verksamheten. Det kan vara medarbetare som är särskilt engagerade i säkerhetsfrågorna eller särskilt lyckade projekt vad gäller säkerhetsarbetet,
- håller arbetsmiljö- och säkerhetsfrågorna levande och synliga genom att regelbundet ta upp frågorna på personalmöten och medarbetarsamtal, sätta av tid för frågorna, följa upp åtgärder i handlingsplaner etc,
- uppmuntrar rätt säkerhetsbeteende,
- korrigerar eller avbryter felaktigt säkerhetsbeteende.

När väl företagsledningen har tagit tåten och visat hur viktiga säkerhetsfrågorna är, måste alla hjälpas åt i säkerhetsarbetet. Alla i branschen måste vilja, våga och välja att vara goda förebilder.

God arbetsmiljö är ett teamwork där alla måste bidra. Säkert beteende handlar bland annat om att

- följa ordnings- och skyddsreglerna på arbetsplatsen och använda angivna skyddsanordningar samt föreskriven skyddsutrustning,
- inte ta riskfyllda genvägar på grund av tidsbrist eller bekvämlighet,
- vara medveten om sitt eget beteende på arbetsplatsen samt tänka på konsekvenserna av sitt beteende.

ROLLER OCH ANSVAR

Arbetsgivaren har enligt arbetsmiljölagen huvudansvaret för arbetsmiljön på en arbetsplats och ska vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att medarbetarna utsätts för ohälsa eller olycksfall i arbetet. För att göra detta måste en eller flera chefer utses att sköta det dagliga arbetsmiljöarbetet samt ha tillräckliga kunskaper för detta. Arbetsmiljöarbetet ska bedrivas i samverkan tillsammans med medarbetare och skyddsombud.

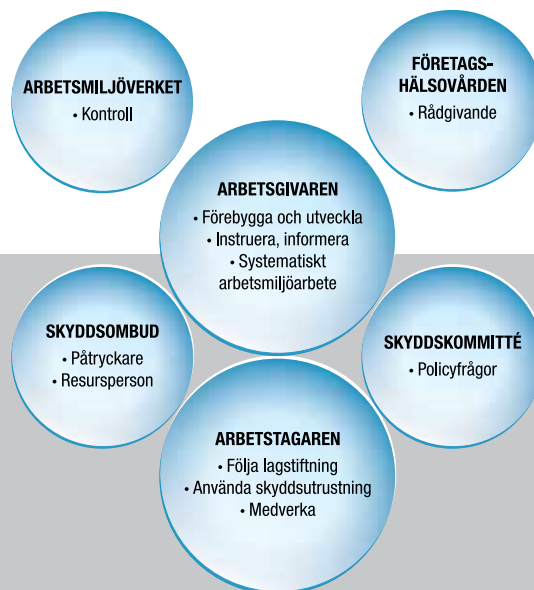
Medarbetarna ska ges möjlighet att påverka sin egen arbetsmiljö genom att få delta i undersökningar av sina arbetsförhållanden och föreslå åtgärder för att förebygga ohälsa eller olycka. Dock har även medarbetaren själv ett ansvar att medverka i arbetsmiljöarbetet.

Medarbetaren ska följa givna föreskrifter samt använda de skyddsanordningar och iaktta den försiktighet i övrigt som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall.

Skyddsombudet är arbetstagarnas representant i arbetsmiljöarbetet och ska tillvarata sina arbetskamraters intressen i olika skyddsfrågor. Skyddsombud utses normalt av den fackliga organisation som har eller brukar ha kollektivavtal med arbetsgivaren. Om det inte finns något kollektivavtal kan arbetstagarna själva välja skyddsombud. För att skyddsombudet ska kunna utföra sitt uppdrag måste arbetsgivaren involvera och informera

skyddsombudet löpande i arbetsmiljöarbetet. Skyddsombudet har i arbetsmiljölagen tillförsäkrats särskilda rättigheter, såsom bl.a. att ta del av handlingar som rör förhållanden i arbetsmiljön, att få arbetsmiljöutbildning, samt att få delta vid planering av åtgärder avseende arbetsmiljön. Ett skyddsombud har också rätt att stoppa arbetsuppgifter som kan vara särskilt riskfyllda, begära snabbt besked av arbetsgivaren i olika arbetsmiljöfrågor samt kräva att Arbetsmiljöverket ska ingripa om arbetsgivaren inte självant vidtar tillräckliga åtgärder.

Ett skyddsombud får inte hindras från att sköta sina uppgifter eller ges försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor med anledning av sitt uppdrag. Däremot bär skyddsombudet själv inget ansvar för arbetsmiljön. Det ansvaret vilar alltid på arbetsgivaren.

SYSTEMATISKT ARBETSMILJÖARBETE

I Arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1) finns regler om hur arbetsgivaren på ett metodiskt sätt ska bedriva ett dagligt arbetsmiljöarbete. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete innebär att arbetsmiljön ska hanteras som en naturlig och levande del i den löpande verksamheten och inte vara ett sidospår.

Fördelarna med ett bra systematiskt arbetsmiljöarbete är många:

- Det leder till att risker i arbetet upptäcks och åtgärdas i tid.
- Det förebygger att medarbetarna drabbas av olycksfall, sjukdom, stress eller andra negativa följder av arbetet.
- Det ökar trivsel och engagemang i arbetet och arbetsplatsen ökar sin attraktion för nya medarbetare.
- Det minskar driftstörningar och kvalitetsförsämring, vilket i sig ger ökad lönsamhet i projektet.
- Det leder till större ordning och reda i hela företaget

Systematiskt arbetsmiljöarbete består i korthet av att arbetsgivaren i samverkan med arbetstagare och skyddsombud ska

1. undersöka arbetsmiljön för att identifiera eventuella risker för olycksfall eller ohälsa,
2. bedöma allvarligheten hos de risker som har identifierats,
3. åtgärda riskerna omedelbart alternativt göra en handlingsplan, samt
4. kontrollera att åtgärderna fått avsedd effekt.

1. UNDERSÖK ARBETS- FÖRHÅLLANDENA

Det finns en mängd olika faktorer som kan påverka arbetsmiljön, både fysiska och psykiska, och som alla måste undersökas. Exempel:

- Arbetsledning
- Arbetsorganisation
- Arbetsmetoder
- Arbetsmängd
- Arbetsredskap
- Arbetstempo
- Arbetstid
- Arbetsställningar och arbetsrörelser
- Belysning
- Buller
- Farliga ämnen
- Maskiner
- Vibrationer
- Värme och kyla
- Trivsel, bemötande, samarbete (kränkande särbehandling/diskriminering/ mobbning)
- Hot och våld

Därutöver anges i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Byggnads- och anläggningsarbete (AFS 1999:3) flera exempel på allvarliga och vanliga risker som förekommer på en bygg- eller anläggningsplats. Några av dessa är:

- Fallrisker vid arbete på höjd
- Risker vid hantering av maskiner
- Påkörningsrisker
- Risker för belastningsskador
- Risker vid hantering av tunga byggelement vid lastning, lossning och montering
- Risker för ras eller fallande föremål vid rivnings- och schaktningsarbeten
- Risker för exponering av farliga kemiska ämnen

Det gäller att regelbundet undersöka arbetsförhållandena och identifiera de risker för ohälsa eller olycksfall som finns i verksamheten. Några undersökningsmetoder som kan vara till hjälp är:

- Skyddsronder
- Personalmöten där arbetsmiljöfrågor tas upp
- Medarbetarsamtal/medarbetarenkäter
- Fysiska mätningar av olika faktorer som påverkar arbetsmiljön, t.ex. damm, buller, vibrationer, luft
- Analys av olyckor och tillbud samt sjukskrivningstal

Arbetsmiljöverkets blankett för riskbedömning (exempel till höger) finns i broschyren ”Lilla guiden till systematiskt arbetsmiljöarbete”. Beställ eller ladda ner från www.av.se, beställningsnr ADI 585.

2. BEDÖM RISKERNA

När riskerna i arbetsmiljön har identifierats gäller det att bedöma om de är allvarliga eller inte. Nedan finns exempel på blanketter där man kan ange riskerna och hur allvarliga de bedöms vara.

3. ÅTGÄRDA RISKERNA

Efter riskbedömningen handlar det om att åtgärda de risker som identifierats. Då gäller det att först ta hand om de risker som har bedömts vara allvarligast. Alla risker kan kanske inte undanröjas helt och hållet och måste då hanteras på annat sätt, till exempel genom att medarbetarna får särskilda instruktioner, stöd och handledning eller använder personlig skyddsutrustning.

Det är viktigt att det är bestämt i verksamheten vem som ska se till att riskerna blir åtgärdade och vem som ska kontrollera att åtgärder blir genomförda.

De risker som inte omedelbart blir åtgärdade, ska skrivas in i en handlingsplan. Handlingsplanen ska innehålla uppgifter om den planerade åtgärden, tidpunkten för när åtgärden ska vara genomförd och vem som ska se till att den blir genomförd. Blanketterna nedan utgör även exempel på hur en handlingsplan kan se ut.

4. KONTROLLERA GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

När åtgärder har genomförts är det viktigt att kontrollera om åtgärderna har lett till det resultat som var tänkt, dvs om risken som skulle åtgärdas har undanröjts eller minskats. Ibland behöver åtgärderna kompletteras med ytterligare insatser.

Exempel från Arbetsmiljöverket

[illegible]

Exempel från EIO

[illegible]

INTRODUKTION AV NYA MEDARBETARE

Många olyckor beror på bristande säkerhetsintroduktion för nya medarbetare. Det är viktigt att det är tydligt för varje medarbetare vilka risker som finns med de egna arbetsuppgifterna och som även i övrigt förekommer på arbetsplatsen, samt hur man skyddar sig mot dessa risker.

Säkerhetsintroduktionen är särskilt viktig för yngre medarbetare som kanske saknar erfarenhet av arbetslivet. Ungdomar har sällan den fysiska och psykiska mognad som vuxna människor har och kan därför inte heller göra samma bedömningar av risker eller konsekvenser av olika handlingar. Här blir en grundlig introduktion i arbetet och tydliga säkerhetsinstruktioner väldigt viktiga.

När minderåriga ungdomar anlitas för arbete gäller dessutom att de ska ha en vuxen handledare på arbetsplatsen som har kunskap om och erfarenhet av de aktuella arbetsuppgifterna och känner till riskerna i arbetet.

Handledaren ska dels se till att den minderårige har förstått hur arbetsuppgifterna ska utföras och vilka risker som finns samt hur man skyddar sig mot riskerna, dels kontrollera att den minderåriga utför arbetet enligt givna instruktioner.

SAMVERKAN

En bra fungerande samverkan mellan arbetsgivare, medarbetare och skyddsombud kring de olika delarna i det systematiska arbetsmiljöarbetet är avgörande för att lyckas med detta arbete.

En viktig del i samverkan är att uppmuntra och uppskatta skyddsombudens skyddsarbete på arbetsplatsen och se skyddsombudet som en tillgång i arbetsmiljöarbetet. För att skapa en effektiv samverkan kring arbetsmiljöfrågorna är det lämpligt att använda och utveckla de former för samarbete som redan finns i verksamheten, till exempel arbetsplatsträffar, projektgrupper och andra samarbetsgrupper.

Det är viktigt att medarbetare och skyddsombud får reella möjligheter att delta i arbetsmiljöarbetet vad gäller såväl undersökning och riskbedömning som åtgärdsplanering och kontroll av genomförda åtgärder. För detta krävs att medarbetare och skyddsombud i förväg får information av arbetsgivaren om att

ett visst möte eller en viss aktivitet som rör arbetsmiljöarbetet ska genomföras. De måste också ges tid och möjlighet att gå ifrån sitt arbete för att kunna delta i det aktuella mötet eller aktiviteten, samt få information om det som ska tas upp för att deras medverkan ska bli meningsfull.

Samverkan mellan arbetsgivare, medarbetare och skyddsombud ska avse alla förhållanden i arbetsmiljön oavsett om det handlar om fysiska eller psykiska arbetsmiljörisker.

KOM IGÅNG!

Ett systematiskt arbetsmiljöarbete behöver inte vara svårt eller krångligt utan det gäller för arbetsgivaren att tillsammans med medarbetare och skyddsombud bestämma hur arbetet bäst ska genomföras i den egna verksamheten.

Ett enkelt sätt att komma igång är att samla alla medarbetare eller några av dem, inklusive utsedda skyddsombud, och tillsammans diskutera och hantera arbetsmiljöriskerna i verksamheten i enlighet med de på sid 12-13 beskrivna fyra stegen (undersökning, riskbedömning, åtgärder och kontroll av åtgärder).

Börja med att gå runt tillsammans på arbetsplatsen och gör en skyddsrund för att granska de fysiska arbetsförhållandena, men glöm inte att särskilt gå igenom även de psykiska faktorerna såsom t.ex. arbetsbelastning, samarbetsklimat, stress etc.

När ni har genomfört alla de fyra stegen är det lämpligt att skriva ner hur ni gjorde och när ni ska göra det igen. På så sätt har ni skapat rutiner för viktiga delar av ert arbetsmiljöarbete som därefter blir enklare både att genomföra och följa upp.

För hjälp och stöd i ditt arbetsmiljöarbete kan du vända dig till lämplig organisation genom att besöka någon eller några av hemsidorna nedan. Här anges även länkar till andra hemsidor där du kan få ytterligare information.

Arbetsgivarorganisationer

www.bygg.org
www.eio.se
www.gbf.se
www.maleri.se
www.me.se
www.plr.se
www.vvsforetagen.se

Fackförbund

www.byggcheferna.se
www.byggnads.se
www.ledarna.se
www.malareforbundet.se
www.sef.se
www.seko.se
www.sverigesingenjorer.se
www.unionen.se

Övrigt

www.arbetsmiljoupplysningen.se
www.av.se
www.bastaonline.se
www.byggai.se
www.byn.se
www.galaxenbygg.se
www.kemi.se
www.prevent.se
www.taksakerhet.se

ledarna

unionen

Elektrikerna

